

ПАРЛАМЕНТАРИЗМ
ИНСТИТУТЫ

**Әкімшілік аумақта (аудан, қала, облыс)
қоғамдық құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету
мәселелері: жай-күйі,
міндеттері, проблемалары**

Мәслихат депутаты:

Қазақстан Республикасының заңнамасына сай халық сайлайтын, халықтың еркін білдіретін, оны іске асыру үшін қажетті шараларды айқындайтын және олардың жүзеге асырылуын бақылайтын жергілікті өкілді орган немесе «аймақтық парламент»

Мәслихаттардың өкілеттігі.

ҚР Конституциясының 86 бабы: - Мәслихаттар республика заңдарына сай азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету жөніндегі өкілеттіктерді де жүзеге асырады.

Мәслихат депутаттарының негізгі құқықтық өкілеттіктері:

1. Жергілікті нормативтік-құқықтық актілерді қабылдау;
2. Жергілікті бюджеттерді бекіту және өзгерістер енгізу;
3. Әлеуметтік-экономикалық даму бағдарламаларын бекіту;
4. Әкімдерді сайлау немесе тағайындауға қатысу;
5. Жергілікті құқық қорғау және қоғамдық тәртіп органдарымен өзара іс-қимыл;
6. Жергілікті атқарушы органдар қызметін бақылау;
7. Халықтың мүдделерін қорғау.

Мәслихаттардың міндеттері.

«Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Заңының 4 және 21 баптарында:

- 1) азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерінің сақталуын қамтамасыз етуге міндетті;
- 2) мәслихат депутаты азаматтардың құқықтарының бұзылуы немесе заңдылықты өзге де бұзушылықтар анықталған кезде бұзушылықты тоқтатуды талап етуге;
- 3) қажет болған жағдайларда тиісті органдарға және лауазымды адамдарға бұзушылықтың жолын кесу талабымен жүгінуге құқылы.

ҚР Бас прокуратурасының ҚР-ның құқық қорғау органдарының 2024 жылғы 6 айлық негізгі көрсеткіштері:

Осн. показ. деят.	ЗАРЕГИСТРИРОВАНО									ИЗ НИХ ПО КАТЕГОРИЯМ ТЯЖЕСТИ:													
	всего		+, -	преступлений		+, -	проступки		+, -	ОСОБО ТЯЖКИЕ			+, -	ТЯЖКИЕ			+, -	СРЕДНЕЙ ТЯЖЕСТИ			+, -	НЕБОЛЬШОЙ ТЯЖЕСТИ	
	пред.	текущ.	в %	пред.	текущ.	в %	пред.	текущ.	в %	пред.	текущ.	в %	пред.	текущ.	в %	пред.	текущ.	в %	пред.	текущ.	в %		
ОБЛАСТИ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21		
г.Астана	8974	9285	3,5	7398	7934	7,2	1576	1351	-14,3	91	202	122,0	1871	2290	22,4	4120	4284	4,0	1316	1013	-23,0		
Абай	2819	2281	-19,1	2530	2075	-18,0	289	206	-28,7	39	64	64,1	733	606	-17,3	1341	957	-28,6	417	432	3,6		
Ақмолинская	2493	2928	17,4	2117	2597	22,7	376	331	-12,0	42	63	50,0	500	646	29,2	1256	1392	10,8	318	434	36,5		
Ақтөбинская	3067	2945	-4,0	2704	2492	-7,8	363	453	24,8	33	55	66,7	811	802	-1,1	1270	1152	-9,3	590	424	-28,1		
г. Алматы	13696	12604	-8,0	11790	10760	-8,7	1906	1844	-3,3	134	180	34,3	3947	3705	-6,1	5299	4509	-14,9	2410	2178	-9,6		
Алматынская	5409	5502	1,7	4321	4440	2,8	1088	1062	-2,4	93	103	10,8	1462	1383	-5,4	1826	1733	-5,1	940	1097	16,7		
Атырауская	2611	2494	-4,5	2208	2239	1,4	403	255	-36,7	41	54	31,7	832	785	-5,6	981	885	-9,8	354	434	22,6		
В-Казахстанская	2515	2344	-6,8	2159	2054	-4,9	356	290	-18,5	68	69	1,5	545	557	2,2	1141	957	-16,1	405	442	9,1		
Жамбылская	2442	2164	-11,4	2136	1885	-11,8	306	279	-8,8	64	72	12,5	705	625	-11,3	906	664	-26,7	461	468	1,5		
Жетісу	2258	1690	-25,2	1749	1511	-13,6	509	179	-64,8	41	33	-19,5	519	473	-8,9	911	716	-21,4	278	272	-2,2		
З-Казахстанская	2512	2175	-13,4	2065	1732	-16,1	447	443	-0,9	44	41	-6,8	657	516	-21,5	1019	844	-17,2	345	275	-20,3		
Қарағандинская	4655	3989	-14,3	4192	3655	-12,8	463	334	-27,9	87	131	50,6	1216	1149	-5,5	2235	1827	-18,3	654	489	-25,2		
Қызылординская	1610	1607	-0,2	1417	1426	0,6	193	181	-6,2	21	35	66,7	562	549	-2,3	570	500	-12,3	264	312	18,2		
Костанайская	3032	2723	-10,2	2700	2425	-10,2	332	298	-10,2	66	63	-4,5	970	824	-15,1	1308	1179	-9,9	356	330	-7,3		
Манғыстауская	1624	1794	10,5	1318	1455	10,4	306	339	10,8	28	62	121,4	553	601	8,7	439	414	-5,7	298	321	7,7		
Павлодарская	2545	2879	13,1	2164	2532	17,0	381	347	-8,9	53	73	37,7	669	789	17,9	1065	1324	24,3	377	292	-22,5		
С-Казахстанская	1957	2029	3,7	1595	1693	6,1	362	336	-7,2	60	86	43,3	422	446	5,7	910	873	-4,1	203	241	18,7		
г.Шымкент	3511	2699	-23,1	3070	2338	-23,8	441	361	-18,1	62	59	-4,8	1053	854	-18,9	1278	875	-31,5	677	510	-24,7		
Түркістанская	2835	2773	-2,2	2481	2298	-7,4	354	475	34,2	58	71	22,4	889	773	-13,0	905	810	-10,5	629	568	-9,7		
Улытау	784	710	-9,4	718	652	-9,2	66	58	-12,1	20	25	25,0	242	216	-10,7	332	195	-41,3	124	198	59,7		
Транспортный регион	860	933	8,5	504	416	-17,5	356	517	45,2	14	5	-64,3	110	122	10,9	305	221	-27,5	75	68	-9,3		
Совершено военнослужащими	255	334	31,0	223	292	30,9	32	42	31,3	10	8	-20,0	89	90	1,1	80	143	78,8	44	51	15,9		
21-С	111	110	-0,9	97	96	-1,0	14	14	0,0	2	2	0,0	21	29	38,1	49	41	-16,3	25	24	-4,0		
По республике	72575	68992	-4,9	61656	58997	-4,3	10919	9995	-8,5	1171	1556	32,9	19378	18830	-2,8	29546	26495	-10,3	11560	10873	-5,9		

Аса ауыр қылмыстар деңгейі (1556) республикада 32,9% өскен.

Қоғамдық қауіпсіздік пен қоғамдық тәртіп бойынша республикада тіркелу деңгейі (2966) - 24,3% өскен.

Қоғамдық орындарда құқық бұзушылық республикада -27,9 % өскен.

Осн. показ. деят.	совершены в отношении женщин			совершены в отношении несовершеннолетних			СОВЕРШЕНЫ В ОБЩЕСТВЕННЫХ МЕСТАХ					В ТОМ ЧИСЛЕ					СОВЕРШЕНЫ В СЕМЕЙНО -				
	пред.	текущ.	+, - в %	пред.	текущ.	+, - в %	пред.	текущ.	+, - в %	удельн. вес %	СОВЕРШЕНЫ НА УЛИЦАХ					БЫТОВОЙ СФЕРЕ					
											пред.	текущ.	+, - в %	пред.	текущ.	удельн. вес %	пред.	текущ.	+, - в %	пред.	текущ.
ОБЛАСТИ	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319
г.Астана	3460	3669	6,0	70	137	95,7	2861	2737	-4,3	31,9	29,5	982	1025	4,4	10,9	11,0	33	38	15,2	0,9	0,9
Абай	1292	997	-22,8	49	49	0,0	891	607	-31,9	31,6	26,6	387	254	-34,4	13,7	11,1	16	19	18,8	1,8	1,9
Ақмолинская	826	1080	30,8	41	56	36,6	434	422	-2,8	17,4	14,4	172	174	1,2	6,9	5,9	32	27	-15,6	2,3	1,8
Ақтөбинская	934	991	6,1	61	54	-11,5	897	846	-5,7	29,2	28,7	346	355	2,6	11,3	12,1	11	16	45,5	0,8	1,1
г. Алматы	5101	4747	-6,9	106	127	19,8	5016	5240	4,5	36,6	41,6	1967	2333	18,6	14,4	18,5	20	46	130,0	0,3	0,8
Алматынская	2176	2281	4,8	115	181	57,4	1236	1383	11,9	22,9	25,1	581	630	8,4	10,7	11,5	39	86	120,5	1,5	3,6
Атырауская	935	926	-1,0	64	93	45,3	501	501	0,0	19,2	20,1	210	273	30,0	8,0	10,9	11	19	72,7	1,0	1,7
В-Казахстанская	994	870	-12,5	52	45	-13,5	507	488	-3,7	20,2	20,8	224	248	10,7	8,9	10,6	28	32	14,3	2,1	2,4
Жамбылская	777	690	-11,2	70	71	1,4	653	574	-12,1	26,7	26,5	359	343	-4,5	14,7	15,9	19	21	10,5	1,4	1,6
Жетісу	884	613	-30,7	46	41	-10,9	471	424	-10,0	20,9	25,1	240	231	-3,8	10,6	13,7	18	25	38,9	1,4	2,3
З-Казахстанская	764	666	-12,8	67	67	0,0	797	807	1,3	31,7	37,1	358	355	-0,8	14,3	16,3	13	13	0,0	0,9	0,9
Қарағандинская	1907	1590	-16,6	78	89	14,1	1127	1012	-10,2	24,2	25,4	519	538	3,7	11,1	13,5	37	45	21,6	2,1	2,0
Қызылординская	592	613	3,5	53	47	-11,3	406	376	-7,4	25,2	23,4	236	257	8,9	14,7	16,0	12	9	-25,0	1,4	1,0
Қостанайская	1151	1070	-7,0	39	29	-25,6	640	520	-18,8	21,1	19,1	328	244	-25,6	10,8	9,0	42	38	-9,5	2,5	2,5
Манғыстауская	539	586	8,7	54	77	42,6	420	413	-1,7	25,9	23,0	169	191	13,0	10,4	10,6	10	12	20,0	0,8	1,0
Павлодарская	891	1075	20,7	36	50	38,9	556	538	-3,2	21,8	18,7	214	245	14,5	8,4	8,5	45	44	-2,2	3,4	3,2
С-Казахстанская	686	672	-2,0	27	47	74,1	277	308	11,2	14,2	15,2	85	98	15,3	4,3	4,8	21	23	9,5	1,8	1,9
г.Шымкент	1392	993	-28,7	73	78	6,8	1525	1127	-26,1	43,4	41,8	837	653	-22,0	23,8	24,2	17	23	35,3	0,7	1,2
Түркістанская	832	815	-2,0	114	112	-1,8	552	560	1,4	19,5	20,2	324	398	22,8	11,4	14,4	17	24	41,2	0,9	1,3
Улытау	264	237	-10,2	22	32	45,5	193	140	-27,5	24,6	19,7	88	80	-9,1	11,2	11,3	15	14	-6,7	4,1	4,0
Транспортный регион	101	69	-31,7	9	2	-77,8	177	160	-9,6	20,6	17,1	9	13	44,4	1,0	1,4	1	0	-100,0	0,2	0,0
Совершено военнослужащими	33	20	-39,4	10	12	20,0	33	50	51,5	12,9	15,0	22	36	63,6	8,6	10,8	0	1		0,0	0,6
21-С	38	37	-2,6	5	5	0,0	28	23	-17,9	25,2	20,9	18	15	-16,7	16,2	13,6	4	0	-100,0	5,6	0,0
По республике	26569	25307	-4,7	1261	1501	19,0	20198	19256	-4,7	27,8	27,9	8675	8989	3,6	12,0	13,0	461	575	24,7	1,3	1,6

Есірткімен күрес. Республикада(2673) 9,1% өсіп, заңсыз өткізу бойынша(1242)- 32,1% өскен.:

Осн. показ. деят.	ХУЛИГАНСТВО			СВЯЗАННЫЕ С НАРКОТИКАМИ (ст.296-303 УК РК)			из них						ХИЩЕНИЕ ЛИБО ВЫМОГАТЕЛЬСТВО ОРУЖИЯ, БОЕПРИПАСОВ (ст.291)		
							Незаконное обращение с наркотическими средствами, психотропными веществами, их аналогами без цели сбыта (ст. 296)			Незаконные изготовление, переработка, приобретение, хранение, перевозка в целях сбыта, пересылка либо сбыт наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов (ст. 297)					
	пред.	текущ.	+, - в %	пред.	текущ.	+, - в %	пред.	текущ.	+, - в %	пред.	текущ.	+, - в %	пред.	текущ.	+, - в %
ОБЛАСТИ	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186
г.Астана	8	27	237,5	487	696	42,9	407	514	26,3	75	175	133,3	0	0	
Абай	24	32	33,3	105	120	14,3	72	62	-13,9	31	51	64,5	1	0	-100,0
Ақмолинская	11	30	172,7	142	125	-12,0	111	78	-29,7	30	42	40,0	0	0	
Ақтөбінская	71	65	-8,5	103	139	35,0	62	73	17,7	39	54	38,5	1	0	-100,0
г. Алматы	67	91	35,8	413	347	-16,0	272	175	-35,7	131	155	18,3	7	2	-71,4
Алматынська	80	107	33,8	131	122	-6,9	76	73	-3,9	48	36	-25,0	1	4	300,0
Атырауская	33	80	142,4	67	107	59,7	32	40	25,0	22	53	140,9	0	0	
В-Қазақстанская	16	24	50,0	160	164	2,5	99	75	-24,2	52	79	51,9	0	0	
Жамбылская	95	62	-34,7	287	237	-17,4	211	158	-25,1	64	72	12,5	0	4	
Жетісу	24	27	12,5	114	88	-22,8	79	56	-29,1	27	28	3,7	2	1	-50,0
З-Қазақстанская	40	30	-25,0	143	146	2,1	88	99	12,5	39	39	0,0	1	1	0,0
Қарағандинская	42	46	9,5	181	209	15,5	124	118	-4,8	50	76	52,0	1	0	-100,0
Қызылординская	56	64	14,3	127	125	-1,6	84	82	-2,4	20	15	-25,0	0	1	
Қостанайская	7	4	-42,9	183	164	-10,4	84	85	1,2	82	72	-12,2	0	1	
Манғыстауская	49	55	12,2	166	239	44,0	136	189	39,0	24	46	91,7	0	0	
Павлодарская	14	9	-35,7	108	131	21,3	61	75	23,0	40	54	35,0	0	0	
С-Қазақстанская	29	30	3,4	125	136	8,8	65	58	-10,8	56	77	37,5	0	0	
г.Шымкент	32	22	-31,3	294	273	-7,1	223	211	-5,4	49	45	-8,2	2	0	-100,0
Түркістанская	77	58	-24,7	245	313	27,8	175	235	34,3	16	29	81,3	0	0	
Улытау	17	8	-52,9	28	58	107,1	7	23	228,6	17	29	70,6	0	1	
Транспортный регион	4	4	0,0	180	192	6,7	158	180	13,9	22	11	-50,0	0	0	
Совершено военнослужащими	2	13	550,0	6	9	50,0	1	6	500,0	5	3	-40,0	2	1	-50,0

Құқық бұзушылықтың алдын алу туралы қолданыстағы заңдар мына 5 заңдарды біріктіреді, олар:

- 1.«Құқық бұзушылық профилактикасы туралы»(29.04.2010 жыл);
2. «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» (04.12.2009 жыл);
3. «Бас бостандығынан айыру орындарынан босатылған адамдарды әкімшілік қадағалау туралы» (15.07.1996 жыл);
- 4.«Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы» (09.07.2004 жыл);
5. «Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың профилактикасы мен балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы» (209.07.2004 жыл);

Мәслихаттың депутаттары қоғамдық қауіпсіздікті және қоғамдық тәртіпті күшейту үшін келесі шараларды қабылдай алады:

I. Құқық бұзушылықтың алдын алу және құқық қорғау органдарымен ынтымақтастықты арттыру бағытында:

- 1) Құқық қорғау органдарымен тығыз жұмыста байланыста болып, құқық бұзушылықтардың алдын алу шараларын ұйымдастыруды бақылауы керек. Әрі оларды қажетті ресурстар мен құралдарды қамтамасыз етуге көмектесуі аса маңызды;
- 2) Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуын арттыру және оларды ынталандыру:
яғни, азаматтарды ақшалай сыйақымен марапаттау немесе арнайы сертификаттар беру арқылы ынталандыру механизмін қарастырып, бұл үшін жергілікті бюджеттен қаражат бөлуге ықпал етеді;
- 3) Кәмелетке толмағандар мен жасөспірімдер арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алуда ювеналдық полиция бөлімшелерінің қызметін күшейтуге бағытталған ұсыныстар әзірлеп, олардың тиімді жұмысын қамтамасыз етуге ықпал ете алады;
- 4) Ведомствоаралық комиссия құру:
яғни, олар әкімнің ұсынуы бойынша құқық бұзушылықтардың алдын алу жөніндегі жергілікті ведомствоаралық комиссиялардың құрамын бекітіп, олардың жұмысына қатыса алады.

II. Жергілікті қоғамдық қауіпсіздік шараларын күшейту бағытында:

- 1) Бейнебақылау камераларын қоғамдық орындарда көбірек орнатуды ұсына алады;
- 2) Көшелер мен қоғамдық орындарды жарықтандыру: әсіресе, түнгі уақытта көшелер мен аула аумақтарын жеткілікті деңгейде жарықтандыру мәселесін көтеру аса маңызды;
- 3) Қоғамдық тәртіп сақталатын аймақтарды белгілеумен құқық бұзушылықтардың жиі болатын аудандарын полициямен бірлесе анықтап, сол аумақтарда арнайы патрульдер ұйымдастыра алады.

III. Әлеуметтік жағдайды жақсарту:

1) Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу және оның құрбандарына көмек көрсету бойынша арнайы бағдарламаларды іске қосуға ықпал ете алады.

2) Жұмыссыздықпен күрес:

Мәслихат депутаттары өз аймағында жаңа жұмыс орындарын құру, кәсіпкерлікті қолдау сияқты шараларға баса назар аударуы керек.

IV. Құқықтық мәдениетті арттыру:

1) Азаматтарды құқықтық сауаттылыққа үйрету бойынша арнайы тренингтер мен семинарлар ұйымдастыра алады.

Бұл құқық бұзушылықтардың алдын алудың маңызды қадамы болмақ.

2) Құқықтық мәдениетті насихаттаумен бұқаралық ақпарат құралдары арқылы қоғамдық орындарда құқық бұзушылыққа «нөлдік төзімділік» қағидатын түсіндіру жұмыстарын жүргізу маңызды.

V. Құқық бұзушылықтарды нақты деректермен бақылау бағытында:

- 1) Құқық бұзушылықтың статистикасын қадағалау: арқылы құқыққорғау органдарымен бірге әрекет етіп, проблемалық аудандарды анықтай алады;
- 2) Қоғамдық пікірді ескеру мақсатында халық арасында сауалнамалар жүргізіп, олардың құқық қорғау органдарының жұмысына қанағаттануын анықтау және сол бойынша шешімдер қабылдау.

Мәслихат депутаттары мына аспектілерге назар аударғандары жөн:

- 1) Қоғамдық құқықтық тәртіпті қамтамасыз етудің ағымдағы жағдайы:
 - Құқықтық тәртіптің деңгейі - қоғамдық қауіпсіздікке қатысты соңғы статистикалық деректерді бақылау.
- 2) Полиция және құқық қорғау органдарының жұмысы:
 - Әкімшілік аумақтағы құқық қорғау органдарының әрекеттері және олардың тиімділігі. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету үшін қолданылатын шараларды байқау.
- 3) Техникалық құралдар және инфрақұрылым:
 - Қоғамдық тәртіпті сақтау мақсатында видеобақылау жүйелері, қауіпсіздік шаралары және басқа да құралдардың қолданылуы.
- 4) Қоғамдық кеңестер мен ұйымдардың рөлі:
 - Құқықтық тәртіпті нығайтуға қатысты азаматтық қоғамның, қоғамдық кеңестердің немесе еріктілердің жұмысына қатысуы.

Қоғамдық құқықтық тәртіпті қамтамасыз етудегі негізгі проблемалар:

1. Материалдық-техникалық базаның жеткіліксіздігі;
2. Құқық бұзушылықтың алдын алудағы кешенді жұмыстарды күшейту қажет;
3. Ауылдық жерлердегі құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету;
4. Атыраудағы Құрылтайда Президент айтқан “бес кеселмен” бүкіл ел болып күресіп, біржола тосқауыл қою керек.
 - 1) Есірткі саудасы, соның ішінде синтетикалық есірткі айналымы;
 - 2) тұтас ұлттың болашағына орасан зор зиян келтіретін «вейптердің» таралуына тосқауыл қою;
 - 3) лудомания, яғни құмарпаздық. Шын мәнінде, лудомания – бейбіт күнде елдің шырқын бұзып жатқан қатер;
 - 4) Тұрмыстық зорлық-зомбылық, буллинг пен агрессия да қазіргі уақыттағы қатерлі үрдіс;
 - 5) Тағы бір кесел, бұл – вандализм. Қоғамдық мүліктен бастап, мыңжылдық мәдени мұраларға дейін – бәрін жаппай бүлдіру кейінгі кезде әдетке айналған.

НАЗАР АУДАРҒАНЫҢЫЗ ҮШІН
РАҚМЕТ!

